orientuotas 25 m ilgio ir 5-7,5 m pločio mūrinis pastatas, sujungęs namą prie Karaliaus dvaro g. Nr. 6 su Raguvos g. V riba. Jo fragmentai atidengti visose tiriamo ploto Š dalyje esančiose perkasose. Šio pastato pamatai atidengti tik nuėmus dabartinį supiltinį sluoksnį, 5-20 cm gylyje. Pamatas įleistas į 0,7-1 m gylį, jo storis 28-45 cm. Mūrytas iš 28,5x14,5x15,5 cm dydžio plytų. Kultūrinis sluoksnis, priklausantis ketvirtam horizontui, yra būdingas XIX-XX a. pradžiai. Tai permaišyta žemė su buitinėmis atliekomis ir smulkiomis griuvenomis.

Tiksliausiai galima nustatyti XX a. pradžios kiemo paviršių. Perkasoje Nr. 7 tarp 30-50 cm gylyje esančio grindinio akmenų, rasta 1936 m. 1 cento moneta.

Anksčiau ir 1993 m. vykusių archeologinių tyrimų metu padarytos išvados leidžia iš dalies nužymėti posesijų ribas. R riba ėjo palei Raguvos g. V kraštą, Š - 2 m į Š nuo Karaliaus dvaro g. Nr. 6 namo (1985 m. buvo rastas užverstas XVI a. namo rūsys, dar netirtas), V - Karaliaus dvaro R riba. Kur yra tiksli P posesijos riba - atsakyti gali papildomi archeologiniai tyrimai.

Mindaugas Bertašius

Tyrimai Kėdainiuose (Didžioji g. Nr. 13 ir Nr. 15)

1992 m. atlikti sklypų, esančių Kėdainiuose, Didžiojoje gatvėje Nr. 13 ir Nr. 15, archeologiniai tyrimai. Šiuo metu sklypai neužstatyti.

Tirta teritorija yra Didžiosios Rinkos aplinkoje. Iš istorinių šaltinių žinoma, kad XVI a. viduryje didelė dalis gyventojų vertėsi prekyba ir amatais, kūrėsi amatininkų cechai. Miesto teritorija

plėtėsi, buvo užstatomi sklypai, esantys Didžiojoje gatvėje, jungiančioje Didžiąją Rinką ir dvarą. Minėtame sklype ištirtas apie 27O kv. m plotas. Jų metu du sklypai (Didžioji g. Nr. 13 ir Nr. 15) buvo sujungti. Tai turi istorinį pagrindą - 1869, 1876, 1945 m. miesto planuose šioje teritorijoje vaizduojamas vienas sklypas. Tą patį patvirtino ir archeologiniai tyrimai.

Įžemis visur - rausvas ar rusvas molis. Jo paviršius, galima sakyti, lygus visame plote, 31,4O-31,8O m absoliutaus aukščio.

Kultūrinio sluoksnio storis labai įvairus. Prie Didžiosios gatvės jis yra O,95-1,O5 m storio. Sklypo gilumoje sluoksnis gerokai storėja, o įžemio paviršius kiek žemėja. Čia aptikta nemažai ūkinių duobių, perkasimų, kultūrinis sluoksnis storėja iki 1,8-2,2 m.

V dalyje visas kultūrinis sluoksnis suardytas rūsio statybos metu. Jis nevienalytis, R dalyje - maždaug O,5 m storio, viršutinė dalis formavosi XIX a. pabaigoje - XX a. ir didesnės archeologinės vertės neturi. V pusėje ši dalis siekia apie 1 m.

Tyrimų metu išskirta keletas skirtingo laikotarpio kultūrinio sluoksnio horizontų.

A horizontas ankstyviausias, fiksuotas tiesiog virš įžemio ir yra 1-1,4 m gylyje (31.63-31.93 m absoliutaus aukščio). Kai kuriose perkasose išsiskiria ankstyvesnis ir vėlyvesnis laikotarpiai. Pastarąjį apibrėžia degėsių, molio aslos, nuolat naudojamo kiemo sluoksniai. Šiam horizontui skiriami mediniai pastatai prie gatvės ir medinio ūkinio pastato liekanos giliau sklype (9,1O perkasos). Pastatas stovėjo R sklypo dalyje. Visi šie sluoksniai datuojami XVI a. II puse - XVII a. pradžia. Manoma kažkada čia buvus kalvę. Surasti 2 didesnieji židiniai (duobės) yra pailgos formos, statmeni vienas kitam. Įvairiose vietose pastebėti supuvusio medžio pėdsakai, surasta sudegusios dilės (sijelės) pėdsakai, atitinkantys ilgesniąsias židinių ašis. Židiniai įrengti O,8-O,9 m gylio

duobėse, kraštai išplūkti iki O,15 m storio molio sluoksniu. Vidus užpiltas žeme su pelenais, geležies gargažėmis. Viršuje suformuota kita, jau gerokai mažesnė, degusio molio įduba, kuri vėliau užpilta žeme.

Šie pirminiai židiniai - apie 2,5x2,3 m dydžio. Greta įrengti 2 analogiškos struktūros nedideli židinėliai, vienas -stačiakampio formos (O,6xO,32 m dydžio), kitas - apskritas (O,5 m skersmens). Visur aplink randama metalo atliekų, ypač daug geležies gargažių (į duobes pripiltame sluoksnyje). Aplink mažuosius židinėlius nemaža žalvario ir geležies atliekų. Tarp jų surasti keli smulkūs kalvio darbo įrankiai -žnyplės ir kablys. Šiame horizonte surinkta keramika būdinga XVI a. II pusei. Tai puodynės atlenktais ištemptais pakraštėliais, E tipo pakraštėliai, puodyniniai kokliai ir kt.

Sluoksnių stratigrafija leidžia spėti, kad to meto posesija užėmė visą tiriamo sklypo plotį.

B horizontas. Beveik visą XVII a. nepastebima ryškesnių pokyčių. Tuo metu buvo perstatomi mediniai pastatai, bet nustatyti tikslesnę jų vietą neįmanoma. Sklypas buvo užstatytas kiek rečiau. Paviršius, formuojamas iš molio, degėsių, žemės, supiltinio žvyro sluoksnių, palaipsniui augo. XVII a. pabaigos (1686 m.) inventoriuje minimas mūrinis Kėdainių vaito J. Budrevičiaus namas. Archeologiniai tyrimai leidžia spėti jį buvus V krašte (vėliau čia užstatytas rūsys). Šio horizonto keramika būdinga XVII a.

C horizontas. Manoma, kad XVII a. pabaigoje (ar XVII-XVIII a. riboje) atsirado mūrinis (ar pusiau mūrinis) užstatymas R sklypo dalyje. Maždaug 5,5-5,8 m pločio pastatas stovėjo statmenai Didžiajai gatvei. Nuo gatvės per visą posesijos plotį buvo išmūryta tvora su įvažiavimo vartais. Kaip ir anksčiau, vidurinėje sklypo dalyje intensyviai buvo naudotas kiemas.

D horizontas. Maždaug XVIII a. pabaigoje R dalyje, matyt, buvo pastatytas ilgas medinis pastatas - pažymėtas XIX a. vidurio planuose. Tokio pat dydžio šis pastatas (gal perstatytas) išstovėjo iki XX a. vidurio. Jo statybos paviršius yra O,3-O,4 m gylyje, (32,12-32,2O m absoliutaus aukščio), dalis ūkinio kiemo grįsta akmenimis.

Greitai, XIX a. pradžioje, V tiriamojo sklypo dalyje buvo sumūrytas didžiulis rūsys. Jo statybos paviršius yra maždaug 32,O4-32,2O m absoliutaus aukščio. Šis pastatas buvo 6.8 m pločio, statytas galu į Didžiąją gatvę, 24,7-24,8 m ilgio. Iš kiemo laiptine buvo patenkama į rūsį, susidedantį iš 3 patalpų. Rūsys sugriautas XX a. viduryje. P rūsio dalis mūryta greičiausiai XIX a. II pusėje. Šis pastatas žymimas 1869 m. miesto plane. Matyt, XIXa. pradžiai skirtinas ir plane pavaizduotas namas sklypo viduryje. Tyrimų metu surasti visiškai suardyti šio pastato likučiai.

E horizontas. Viršutinis, ryškiai išsiskiriantis horizontas formavosi XX a. I pusėje. Jį sudarė ne vienoje iš perkasų fiksuotas lauko akmenų grindinys.

Tyrimų metu išskirti 5 ryškesni kultūrinio sluoksnio horizontai. A, B horizontai turi išimtinai archeologinę ir urbanistinę vertę, bet gerokai apnaikinti. D horizontas ryškiausiai parodo sklypo užstatymo raidą. Šio laikotarpio pastatai atspindi XVI-XVII a. sklypo užstatymo pobūdį. Posesijos viduryje visą laiką buvo kiemas ir perimetrinio užstatymo Didžiojoje gatvėje nebuvo.